

Sygn.akt II C 1693/10

POSTANOWIENIE

Dnia 6 maja 2011 r.

Sąd Okręgowy w Łodzi Wydział II Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Dariusz Limiera

Sędziowie: SO Joanna Witkowska

SO Iwona Jamróż – Zdziubany

Protokolant: sekr.sąd. Julita Sielicka

po rozpoznaniu w dniu 6 maja 2011 r. w Łodzi

na rozprawie sprawy

z powództwa Miejskiego Rzecznika Konsumentów w W.

przeciwko (...) Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie odpowiedzialności w postępowaniu grupowym

postanawia:

- 1. oddalić wniosek pozwanego o odrzucenie pozwu z uwagi na brak zdolności sądowej Reprezentanta Grupy,**
- 2. rozpoznać sprawę w postępowaniu grupowym.**

Sygn. akt II C 1693/10

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 20 grudnia 2010 r. Miejski Rzecznik Konsumentów w W. Reprezentant Grupy wniósł o ustalenie, że pozwany (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. Oddział Bankowości Detalicznej z siedzibą w Ł. ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą wobec konsumentów określonych w postanowieniu o ustaleniu składu grupy, wynikającą z nienależytego wykonywania umów zawartych z wyżej wymienionymi konsumentami, polegającego na pobieraniu w okresie od dnia 1 stycznia 2009 r. do dnia 28 lutego 2010 r. od każdego z wymienionych konsumentów wyższych kwot tytułem oprocentowania kredytu, niż pobierałby, gdyby wykonywał swoje zobowiązanie w sposób należyty, co doprowadziło do powstania szkody u każdego z wymienionych wyżej konsumentów. W pozwie zawarty został wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym. W pozwie zawarto również oświadczenie Miejskiego Rzecznika Konsumentów w W., iż działa w przedmiotowej sprawie jako reprezentant grupy konsumentów wymienionych w zestawieniu załączonym do pozwu.

W pozwie uzasadniono rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym w następujący sposób. W ocenie powoda objęte pozwem roszczenie należy do kategorii spraw o ochronę konsumentów w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Wszyscy bowiem uczestnicy grupy reprezentowanej przez powoda zawarli z pozwanym umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych, dokonując tej czynności prawnej poza zakresem prowadzonej działalności gospodarczej lub zawodowej. W związku z treścią i charakterem zawartych umów

wszyscy członkowie grupy reprezentowanej przez powoda występują więc w relacji z (...) z pozycji konsumentów w rozumieniu art. 22⁽¹⁾ k.c. Roszczenia konsumentów są przy tym jednego rodzaju, ponieważ każdy z członków grupy reprezentowanej przez powoda posiada wobec (...) Banku odszkodowawcze roszczenie pieniężne z tytułu nienależytego wykonania umowy, ograniczone do roszczenia o ustalenie takiej samej zasady odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, w oparciu o takie same okoliczności faktyczne. Zdaniem powoda, w zasadniczej części podstawa faktyczna kreująca roszczenie każdego z członków grupy przez powoda jest nie tylko taka sama, ale wręcz ta sama. Roszczenia każdego z członków grupy powstały bowiem dokładnie w tym samym czasie, w związku z dokładnie tymi samymi okolicznościami (te same zmiany na rynku kapitałowym tego samego parametru finansowego, tj. LIBOR 3M CHF), które powinny prowadzić do takiego samego obniżenia oprocentowania każdego z kredytów zaciągniętych przez zaangażowanych w niniejszy spór konsumentów. Bank naruszył wiążące strony umowy w odniesieniu do każdego z członków grupy reprezentowanej przez powoda w taki sam sposób. Okolicznościami faktycznymi, które w odniesieniu do każdego z członków grupy należy kwalifikować jako takie same, a nie te same, są: data zawarcia umowy, kwota kredytu determinująca kwoty niesłusznie pobranych nadpłat, wysokość oprocentowania w dniu zawarcia umowy. Mechanizm umowny determinujący zmianę oprocentowania we wszystkich umowach był jednak identyczny, a umowy były zawierane w ramach oferowania wszystkim konsumentom identycznej usługi finansowej, tj. kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (CHF).

W dalszej kolejności wskazano m.in., że grupa na etapie składania pozwu liczyła 776 osób, w związku z czym spełniony został wymóg udziału w grupie co najmniej 10 członków. Powód przedłożył oświadczenie powoda o tym, że działa on w charakterze reprezentanta grupy, oświadczenie każdego z członków grupy o przystąpieniu do grupy i o wyrażeniu zgody co do reprezentanta grupy oraz umowę reprezentanta grupy z pełnomocnikiem. Powód wskazał, że w związku z ograniczeniem roszczenia pozwu do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego w niniejszej sprawie nie znajdują zastosowania przepisy art. 2 ust. 1 i 2 ustawy dotyczące konieczności ujednoczenia dochodzonych roszczeń pieniężnych. Zdaniem powoda roszczenie pozwu nie może być kwalifikowane jako sprawa o roszczenie pieniężne, gdyż powód w treści swego żądania nie zgłasza żadnej kwoty ani wprost, ani w zamian innego przedmiotu. W myśl zatem art. 16 ust. 1 ustawy do ustalenia przynależności członków go grupy wystarczy uprawdopodobnienie.

Właściwość miejscową Sądu Okręgowego w Łodzi powód uzasadnił z powołaniem się na art. 33 k.p.c. wskazując, że wszystkie umowy zawarte przez członków grupy były zawarte z oddziałem bankowości detalicznej (...) Banku w Ł.. Również istotna część umów załączonych do pozwu zawiera w swej treści klauzulę prorogacyjną wskazującą wprost, że strony poddają rozstrzyganie sporów mogących powstać w związku z wykonywaniem umowy właściwym rzeczowo sądom powszechnym w Łodzi.

Wskazując sposób ustalenia wartości przedmiotu sporu powód podniósł, że przedmiotem postępowania nie będzie ustalenie ścisłej wysokości szkody poniesionej przez członków grupy. Powód ustalił średnią kwotową wartość, o jaką została zawyżona średnia rata kredytu każdego członka grupy w okresie objętym żądaniem pozwu, która wynosi 6.471, 28 zł oraz dokonał jej przemnożenia przez liczbę spornych umów, a nie liczbę członków grupy mając na względzie przypadki, gdzie stronami umów są małżonkowie, z których każdy jest członkiem grupy. Otrzymana wartość wynosi po zaokrągleniu 3.035.031 zł.

Powód wskazał także na to, że z mocy art. 96 ust. 1 pkt 7 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych korzysta on ze zwolnienia od obowiązku uiszczania kosztów sądowych (pozew- k. 2-35).

W piśmie procesowym z dnia 17 stycznia 2011 r. powód oświadczył, iż w okresie od 20 grudnia 2010 r. do 10 stycznia 2011 r. do grupy przystąpiło 58 konsumentów wskazanych co do tożsamości w zaktualizowanej liście członków grupy, którym służy roszczenie objęte pozwem. Powód załączył oświadczenia tych osób o przystąpieniu do grupy i wyrażeniu zgody na jej reprezentanta, umowy kredytowe oraz potwierdzenie uiszczania rat kredytowych w całym okresie objętym pozwem. W piśmie zawarty został wniosek o objęcie postanowieniem co do zakładu grupy 835 konsumentów wskazanych co do tożsamości w uaktualnionym zestawieniu dołączonym do tego pisma. Powód podniósł, że wszystkie twierdzenia zawarte w uzasadnieniu pozwu, jak i powołane na ich poparcie dowody pozostają w pełni relewantne wobec objętych piśmie 58 członków grupy. Uzupełniając twierdzenie zawarte w pozwie powód wskazał, że w okresie

od września 2008 r. do marca 2010 r. pozwany obniżył oprocentowanie kredytów członków grupy o 0,4 % w odniesieniu do wszystkich swych klientów, a nie tylko klientów (...), jak wskazane było w pozwie (pismo- k. 207-212).

W odpowiedzi na pozew z dnia 21 lutego 2011 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 3.006.000 zł.

Na podstawie art. 200 § 1 k.p.c. pozwany wniósł także o wydanie postanowienia o uznaniu się przez Sąd za niewłaściwy i wydanie postanowienia o przekazaniu sprawy do Sądu Okręgowego w Warszawie. Na podstawie art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz art. 187 § 1 k.p.c. wniósł o wezwanie powoda do uzupełnienia braków formalnych pozwu, tj. do określenia wysokości roszczenia każdego z członków grupy, złożenia do akt sprawy umowy powoda z pełnomocnikiem o reprezentację powoda w postępowaniu grupowym, w tym określającej sposób wynagrodzenia pełnomocnika oraz uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 60.701 zł z zastrzeżeniem, że po bezskutecznym upływie terminu do uzupełnienia tych braków, na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c., Sąd zawiesi postępowanie z powodu niemożności nadania sprawie dalszego biegu. Pozwany wniósł ponadto na podstawie art. 25 § 2 k.p.c. o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu.

Pozwany wniósł ponadto o odrzucenie pozwu:

- na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym- z powodu braku zdolności sądowej reprezentanta grupy do wytoczenia powództwa na rzecz osób zamieszkujących poza obszarem właściwości miejscowej rzeczownika;

- na podstawie art. 1 ust. 1 oraz art. 10 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym- z powodu niewykazania przez powoda, że roszczenie oparte jest na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej.

Pozwany wniósł również na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym o zobowiązanie powoda do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu: w wysokości odpowiadającej kosztom zastępstwa procesowego w przeliczeniu na wszystkich członków grupy, przy czym nie wyższej niż 20% wartości przedmiotu sporu- tj. w wysokości 607.006 zł lub w wysokości odpowiadającej rzeczywistym kosztom niezbędnym do celowej obrony, które zostaną poniesione przez pozwanego, przy czym nie wyższej niż 20% wartości przedmiotu sporu- tj. w wysokości 607.006 zł, z zastrzeżeniem, iż wysokość wnioskowanej kaucji może być przedmiotem dalszych wniosków pozwanego po ustaleniu prawidłowej wartości przedmiotu sporu lub ustaleniu ostatecznego składu grupy.

Uzasadniając zarzut niewłaściwości miejscowej Sądu pozwany podniósł, że umowy kredytowe członków grupy nie zostały zawarte z oddziałem bankowości detalicznej (...) Banku z siedzibą w Ł., lecz (...) Bankiem z siedzibą w W.. Pozwany wskazał, że prawo do posługiwania się znakiem towarowym (...) posiada oddział bankowości detalicznej (...) Banku z siedzibą w Ł., natomiast znak towarowy (...) nie jest przypisany do żadnej wyodrębnionej części (...) Banku. Oznacza to, zdaniem pozwanego, że umowy kredytowe zawarte z członkami grupy w związku z ofertą (...) Banku proponowaną z użyciem znaku towarowego (...) nie pozostają w związku z działalnością oddziału bankowości detalicznej w Ł., ale bezpośrednio w związku z działalnością (...) Banku. Wniesienie powództwa do tutejszego Sądu byłoby uzasadnione zgodnie z przepisami o właściwości przemiennej tylko, jeżeli wszyscy członkowie grupy zawarliby umowy kredytowe z (...) Bankiem w związku z działalnością odróżniającą się od pozostałych części działalności (...) Banku przez użycie znaku towarowego (...). Ponieważ jednak część umów dotyczy oferty (...) Banku proponowanej z użyciem znaku towarowego (...), art. 33 k.p.c. nie znajduje w niniejszej sprawie zastosowania.

Pozwany wskazał, że powództwo ograniczające się do ustalenia odpowiedzialności dotyczy bezpośrednio roszczenia pieniężnego, a zgodnie z literalnym brzmieniem art. 2 ust. 3 ustawy o postępowaniu grupowym jest wnoszone w sprawie o roszczenie pieniężne. Zatem zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 wymogiem formalnym pozwu jest określenie wysokości roszczenia każdego z członków grupy.

Pozwany podniósł, iż powód nie przedstawił umowy pomiędzy reprezentantem grupy a pełnomocnikiem określającej sposób jego wynagradzania, co również jest brakiem formalnym pozwu zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy. Wskazał ponadto, że powód nie ma uprawnienia do zawarcia takiej umowy bez odpowiedniego umocowania ze strony Prezydenta Miasta stołecznego W.. Umowa taka powoduje bowiem powstanie odpowiedzialności miasta stołecznego W..

Zdaniem pozwanego, powód nie korzysta również ze zwolnienia od kosztów sądowych na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 7 i 11 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ponieważ nie działa w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów, a więc licznej grupy o bliżej nieokreślonym składzie podmiotowym, ani w celu ochrony indywidualnych interesów konsumenta. Zwolnienie od kosztów sądowych dotyczy przy tym jedynie spraw rozpoznawanych w zwykłym postępowaniu cywilnym, a takim postępowaniem nie jest postępowanie grupowe. Rzecznik konsumentów wytaczając powództwo na rzecz konsumentów w takim postępowaniu staje się reprezentantem określonych interesów majątkowych, niecelowe byłoby zatem przyznawanie mu w takich przypadkach zwolnienia od kosztów. Uznanie, że przysługuje mu ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych prowadzi przy tym do nadmiernego uprzywilejowania członków grupy.

Wniosek o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu pozwany uzasadnił z powołaniem się na art. 25 § 2 k.p.c. podnosząc, że wartość podana przez powoda jest nieprecyzyjna, a ze względu na zmianę liczby członków grupy także nieaktualna. Zdaniem powoda, podanie przez powoda wartości przedmiotu sporu w sposób szacunkowy jest niedopuszczalnym określeniem jej na skutek przeprowadzenia pewnego rozrachunku.

W ocenie pozwanego, reprezentant grupy nie posiada w sprawie zdolności sądowej. Rzecznik konsumentów jako pracownik samorządowy może bowiem działać wyłącznie na rzecz mieszkańców jednostki samorządu terytorialnego, w której pełni swoje funkcje. Rzecznik działa tylko w ramach struktury konkretnego powiatu lub miasta, które ma status miasta na prawach powiatu, a wykonywanie zadań powiatu czy miasta odbywa się wyłącznie na rzecz mieszkańców tej jednostki samorządu terytorialnego. Wynika to również ze statusu prawnego rzecznika jako pracownika samorządowego, który nawiązuje stosunek pracy poprzez zawarcie umowy o pracę ze starostą w powiecie lub z prezydentem miasta na prawach powiatu. Statut miasta stołecznego W. doprecyzowuje status rzecznika w strukturze Urzędu Miasta stołecznego W., zgodnie z którym zadania Miasta w zakresie ochrony konsumentów wykonuje Miejski Rzecznik Konsumentów. Zgodnie natomiast z regulaminem organizacyjnym Urzędu Miasta stołecznego W., rzecznik wykonuje zadania miasta w zakresie ochrony prawa konsumentów-mieszkańców miasta stołecznego W.. Zgodnie z dołączoną do pozwu listą członków grupy tylko 312 osób jest mieszkańcami W.. Rzecznik nie ma natomiast zdolności do bycia powodem w postępowaniu grupowym w odniesieniu do tych członków grupy, którzy nie zamieszkują na obszarze jego właściwości miejscowej. Wytoczenie powództwa na rzecz osób, których reprezentowanie wykracza poza zakres uprawnień przysługujących rzecznikowi konsumentów jest w ocenie pozwanego niedopuszczalne. Rzecznikowi konsumentów nie przysługuje w tym zakresie zdolność sądowa.

Pozwany wskazał także, iż pomiędzy poszczególnymi członkami grupy zachodzą istotne różnice dotyczące wyłączające jednakowość podstawy faktycznej powództwa. Są to: daty zawarcia umowy o kredyt hipoteczny, okres, na jaki została zawarta umowa o kredyt hipoteczny, kwota kredytu hipotecznego, wysokość i charakter (malejący lub równy) rat kapitałowo-odsetkowych, wysokość oprocentowania kredytu hipotecznego, przeznaczenie kredytu hipotecznego, różna liczba osób po stronie kredytobiorcy, udział doradców finansowych w zawieraniu umowy. Część umów została zawarta za pośrednictwem instytucji finansowych specjalizujących się w doradztwie kredytowym, co ma zdaniem pozwanego znaczenie, bowiem instytucje tego rodzaju są lepiej poinformowane w zakresie sposobów określania oprocentowania kredytowego niż przeciętny konsument. Zawarcie umowy za ich pośrednictwem znacznie osłabia domniemanie nierówności stosunków pomiędzy bankiem a konsumentem. W ramach umów (...) i (...) w sposób odmienny następowało wykonanie zobowiązania. W umowach tych w sposób odmienny i w innych okresach czasu podwyższano i obniżano oprocentowanie w trakcie trwania stosunku kredytowego. Różna zmiana wysokości oprocentowania w umowach świadczy o istnieniu różnych stosunków prawnych w ramach grupy, a tym samym o braku jednakowości podstawy faktycznej powództwa. W niniejszej sprawie nie można mówić o tej samej, ale

nawet takiej samej podstawie faktycznej powództwa. W razie ustalenia odpowiedzialności pozwanego wyrok taki miałby charakter prejudykatu w postępowaniach indywidualnych, okoliczności indywidualne różnicujące podstawę faktyczną powództwa nie mogą zostać zignorowane. Ich przewaga nad okolicznościami wspólnymi powinna, zdaniem pozwanego, prowadzić do odrzucenia pozwu (odpowiedź na pozew- k. 239-263).

W piśmie procesowym z dnia 28 lutego 2011 r. powód podniósł, że zarzut braku właściwości miejscowej Sądu jest złożony z naruszeniem art. 202 k.p.c., gdyż został podniesiony już po wdaniu się w spór, a więc po wniosku o oddalenie powództwa, a także jest bezzasadny. Z załączonych do odpowiedzi na pozew przykładowych umów wynika bowiem, że zostały one zawarte z (...) Bankiem Spółką Akcyjną w W. Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł.. W świetle treści odpisu z KRS dotyczącego pozwanego przedmiotowy oddział jest jedynym oddziałem bankowości detalicznej pozwanego (pismo- k. 412-413).

W piśmie procesowym z dnia 2 marca 2011 r. pozwany podtrzymał dotychczasowe wnioski, twierdzenia i zarzuty. Podniósł, że zarzut niewłaściwości miejscowej Sądu został zgłoszony we właściwym terminie, ponieważ wystarczającym warunkiem jego zachowania jest podniesienie zarzutu w odpowiedzi na pozew (pismo- k. 422-426).

W piśmie procesowym z dnia 10 marca 2011 r. powód na podstawie art. 222 zd. 1 k.p.c. wniósł o oddalenie wniosku o odrzucenie pozwu z powodu braku zdolności sądowej reprezentanta grupy. Powód wniósł także na podstawie art. 222 k.p.c. zd. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o: pozostawienie bez rozpoznania zarzutu niewłaściwości miejscowej Sądu jako spóźnionego i przez to bezskutecznego (art. 167 k.p.c.) oraz pozostawienie bez rozpoznania wniosku o sprawdzenie przez Sąd wartości przedmiotu sporu jako spóźnionego i przez to bezskutecznego (art. 167 k.p.c.), ewentualnie o oddalenie tego wniosku, w szczególności przy uwzględnieniu, iż sprawdzenie przedmiotu sporu nie może prowadzić do przekazania sprawy innemu sądowi okręgowemu (art. 25 § 3 k.p.c.), gdyż wyłączna właściwość rzeczowa Sądu Okręgowego wynika z art. 3 ust. 1 ustawy. Na podstawie art. 222 zd. 2 k.p.c. powód w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy powód wniósł także o oddalenie zarzutów pozwanego co do braków formalnych pozwu.

Odnosząc się do zarzutu niedopuszczalności postępowania grupowego powód wskazał, że wskazanie przez pozwanego katalogu cech różnicujących członków grupy nie są relewantne w świetle okoliczności przytoczonych jako podstawa faktyczna powództwa. Do zespołu faktów kreujących roszczenie odszkodowawcze każdego z członków grupy należy: zawarcie z pozwanym umowy kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego, zastrzeżenie w treści umowy określonych przesłanek determinujących zmiany oprocentowania zaciągniętego kredytu, twierdzenie o określonej treści wynikającej z zapisu umownego (tj. twierdzenie o właściwym sposobie wykładni określonego zapisu umowy: zmiany oprocentowania determinowane aktualnym- ulegającym zmianie w czasie- poziomem wskaźnika LIBOR 3M CHF), wystąpienie w określonym przedziale czasu określonych zmian rynkowych, które powinny determinować zmianę oprocentowania kredytu (obniżenie wskaźnika LIBOR 3M CHF maksymalnie o 2,49% w okresie od dnia 1 września 2008 r. do 28 lutego 2010 r.) oraz nieobniżenie przez pozwanego oprocentowania kredytu o wartość wynikającą ze zmiany wskaźnika LIBOR 3M CHF, a o wartość znacznie niższą, stanowiące nienależyte wykonanie umowy. Zdaniem powoda, pozwany zawarł z członkami grupy umowę o identycznej treści w zakresie zasad zmiany oprocentowania. Pozwany dokonując zmiany oprocentowania kredytów w związku ze ziszczeniem się przesłanek określonych w umowach, ogłaszał je publicznie (za pośrednictwem swojej strony internetowej) i miały one identyczne zastosowanie do wszystkich klientów banku. W odniesieniu do zarzutu braku zdolności sądowej rzecznika konsumenta powód wskazał, że zdolność sądowa jest cechą trwałą i niepodzielną, nie może być zatem różnicowana w oparciu o kryterium właściwości miejscowej rzecznika.

W przedmiotowym piśmie powód podał odmienną od wskazanej w pozwie podstawę zwolnienia od kosztów sądowych w sprawie, którą stanowi art. 96 ust. 1 pkt 11 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wskazując jednocześnie, że większego znaczenia w tej kwestii nie ma to, czy powództwo zmierza do ochrony zbiorowego interesu konsumentów, czy ich indywidualnych konsumentów.

Powód wskazał, że umowa zawarta przez rzecznika z pełnomocnikiem nie kreuje zobowiązań finansowych po stronie rzecznika, czy zatrudniającej go jednostki samorządu terytorialnego. Sama ustawa o dochodzeniu roszczeń w

postępowaniu grupowym przewiduje możliwość zawarcia takiej umowy pomiędzy pełnomocnikiem i reprezentantem. Ryzyko poniesienia kosztów procesu w razie przegrania sprawy wiąże się natomiast z samym wytoczeniem powództwa, a nie zawarciem umowy z pełnomocnikiem. Zawarcie umowy nie wymaga zatem odrębnej zgody ze strony prezydenta miasta, czy upoważnienia rady miasta wyrażonego w uchwale (pismo- k. 430-460).

W piśmie procesowym z dnia 29 marca 2011 r. powód oświadczył, że w okresie od 17 stycznia do 25 marca 2011 r. do grupy przystąpiło 32 konsumentów- wskazanych co do tożsamości w załączonym zestawieniu, a grupa liczy aktualnie 867 członków. Powód załączył oświadczenia o przystąpieniu do grupy oraz wyrażeniu zgody na osobę reprezentanta grupy wszystkich osób fizycznych wskazanych w piśmie, które przystąpiły do grupy w okresie od 17 stycznia 2011 r. do 25 marca 2011 r., umowy kredytowe i potwierdzenia uiszczania rat kredytowych w całym okresie objętym pozwem. Powód wniósł o objęcie postanowieniem co do składu grupy 32 konsumentów wskazanych co do tożsamości w załączonym zestawieniu. Powód określił aktualną wartość przedmiotu sporu na kwotę 3.416.836 zł (pismo- k. 503-505).

W piśmie procesowym z dnia 30 marca 2011 r. pozwany podtrzymał zgłoszone dotychczas wnioski, twierdzenia i zarzuty. Wskazał dodatkowo, że okolicznością modyfikującą sytuację poszczególnych członków grupy jest fakt, iż od 1 września 2006 r. 165 osób wchodzących w skład grupy miało możliwość zawarcia umowy kredytowej w oparciu o wzorzec umowy tzw. starego portfela, który jest przedmiotem tego postępowania lub też o wzorzec tzw. nowego portfela, ustalający zmianę oprocentowania jedynie w oparciu o zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M CHF przy uwzględnieniu stałej marży. Pozwany podniósł, że wobec trudności, jakie wiążą się z koniecznością udowodnienia sposobu rozumienia spornej klauzuli przez każdego z członków grupy, polegających np. na potrzebie przesłuchania wszystkich członków grupy, uwidacznia się nadużycie instytucji postępowania grupowego. Nadużycie to polega na tym, że postępowanie grupowe w niniejszej sprawie zastępowałyby szereg postępowań indywidualnych, mimo że nie ma do tego podstaw, bowiem przesłanka jednakowej podstawy faktycznej powództwa nie została spełniona. Popierając zarzut braku zdolności sądowej rzecznika konsumentów pozwany wskazał, że reprezentantem grupy może być nie tylko rzecznik konsumentów, ale też członek grupy. Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym dopuszcza możliwość toczenia się kilku postępowań grupowych jednocześnie, w których mogą brać udział członkowie grupy, utworzonej na potrzeby niniejszego postępowania. Jeśli istnieje potrzeba reprezentowania takich grup przez rzecznika konsumentów, jest to dopuszczalne, ale tylko w ramach kilku postępowań grupowych. Udział rzecznika w postępowaniu jest jednak obwarowany ograniczeniami wynikającymi nie tylko z charakteru pełnionych zadań, ale także z jego statusu prawnego jako pracownika samorządowego (pismo- k. 510-530).

W piśmie procesowym z dnia 18 kwietnia 2011 r. powód podniósł, że z punktu widzenia kwestii zasadności powództwa irrelevantna jest okoliczność sposób rozumienia spornej klauzuli umownej przez poszczególnych konsumentów. Umowy kredytowe zostały bowiem zawarte na bazie wzorca, tj. zapisu, na kształt i brzmienie którego żaden z członków grupy nie miał najmniejszego wpływu. W relacji konsument-przedsiębiorca zastosowanie obok art. 65 k.c. znajduje art. 385 § 2 k.c. Powód przedstawia okoliczności zawarcia spornych umów i informacje dostępne członkom grupy (m.in. sposób realizacji spornych umów przez bank, treść korespondencji wysyłanej do konsumentów), przyjmując, iż na ich podstawie Sąd obiektywnie ustali, jakie wyobrażenie o rzeczywistej treści zawieranej umowy winien mieć rozważny konsument. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego powód wskazał, że w przypadku umów zawieranych z wykorzystaniem wzorców umownych nie jest w praktyce możliwe badanie zgodnego zamiaru stron. Możliwe jest natomiast ustalenie treści informacji przekazywanych przez bank konsumentom, czy sposobu wykonywania umów. Zdaniem powoda, wyłączona jest możliwość wykładni oświadczenia woli prowadząca do nierównego traktowania członków grupy pomimo zawarcia identycznych umów. Pozwany nie pytał członków grupy o sposób, w jaki rozumieją oni sporne zapisy umowy, nie wykonywał ich również stosownie do subiektywnego wyobrażenia konsumentów o treści zawartych umów. Pozwany wykonywał je w całości w oparciu o przyjęty przez siebie- identyczny dla wszystkich klientów z tzw. starego portfela- sposób rozumienia przedmiotowego uregulowania umownego. Gdyby przyjąć założenie przeciwne, przewidujące, iż o treści łączącego strony stosunku prawnego zawartego w oparciu o wzorzec umowny decyduje sposób jego postrzegania przez konsumenta, pozwany winien uznać powództwo w odniesieniu do tych członków grupy, którzy wykładali sporną umowę w sposób opisany w

pozwie- czyli do wszystkich. Pomimo to, że tego typu stwierdzenia były kierowane przez członków grupy w pisemnych reklamacjach kierowanych do pozwanego, nie uwzględnił on żadnej z reklamacji, obecnie natomiast podnosi, iż jest związany indywidualnym rozumieniem umowy przez każdego członka grupy. Powód wskazał, że zamierza przesłuchać jedynie część członków grupy, gdyż zebrany w ten sposób materiał dowodowy pozwoli ustalić zakres informacji przekazywanych przez (...) przy okazji zawierania umów według badanego w niniejszym postępowaniu wzorca. Ta bowiem okoliczność jest relewantna w sprawie, a nie okoliczność jak 867 członków grupy o różnym wykształceniu w istocie rozumiało analizowany zapis.

Powód w odniesieniu do zarzutu braku zdolności sądowej rzecznika konsumentów podniósł dodatkowo, że w istocie ma on uprawnienie do występowania w imieniu mieszkańców W.. Wytoczone powództwo zmierza do ochrony interesów mieszkańców W., czego nie zmienia przystąpienie do grupy również osób spoza W., w szczególności nie może prowadzić do utraty przez rzecznika zdolności sądowej. Powód powołał się na ratio legis ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, która zmierza do redukcji liczby postępowań obejmujących osoby, które znalazły się w tożsamej sytuacji faktycznej. Z przepisów ustaw, ani z treści regulaminu Urzędu Miasta stołecznego W. nie wynika ograniczenie wykonywania zadań przez rzecznika wyłącznie na rzecz mieszkańców W.. Nawet gdyby tego rodzaju ograniczenie faktycznie istniało to nie może ono rzutować na zdolność sądową powoda, która determinowana jest wyłącznie przepisami aktów rangi ustawowej. Żaden przepis prawa nie wprowadza choćby pośrednio ograniczenia uniemożliwiającego danej osobie przystąpienia do postępowania tylko z tego powodu, że reprezentantem grupy jest Miejski Rzecznik Konsumentów działający na innym obszarze niż miejsce zamieszkania konsumenta chcącego zgłosić akces do grupy (pismo- k. 552-564).

W piśmie procesowym z dnia 28 kwietnia 2011 r. pozwany podtrzymał zarzut niedopuszczalności postępowania grupowego wskazując, że powództwo oparte jest na interpretacji klauzuli umownej przez członków grupy odmiennie od jej literalnego brzmienia. Zdaniem pozwanego, abstrahując od tego, czy powyższa klauzula może być interpretowana w sposób powołany przez powoda, koniecznym jest zbadanie, czy każda z 867 osób rozumiała powyższą klauzulę w sposób zaproponowany przez powoda. Gdyby bowiem choć jedna z nich interpretowała ją w sposób odmienny zachodziłby brak tożsamości pomiędzy okolicznościami faktycznymi stanowiącymi podstawę roszczeń członków grupy. W ocenie pozwanego, skoro powód domaga się ustalenia właściwego celu i rozumienia umowy koniecznym jest przesłuchanie każdego członka grupy, a nie tylko niektórych z nich. W przypadku dochodzenia roszczeń względem pozwanego na drodze indywidualnych postępowań, a nie w postępowaniu grupowym, sądy rozpatrujące pojedyncze sprawy musiałyby dokonać takiej samej wykładni spornej klauzuli. Idąc tokiem rozumowania powoda, wyrok wydany w pierwszej z tego typu spraw musiałby być wiążący dla sądów orzekających w innych tego typu sprawach. Skoro powód żąda przeprowadzenia wykładni obiektywnej umowy, a więc takiej której może dokonać typowy jej adresat-konsument, każdy sąd rozpatrujący jednostkową sprawę winien interpretować klauzulę w ten sam sposób, posługując się wspomnianym modelem. W ocenie pozwanego jednak, model typowego konsumenta adresata oświadczenia woli nie jest tworzony w próżni, lecz zawsze odnosi się do określonych okoliczności sprawy w celu ustalenia, czy typowy konsument, działając w danych okolicznościach faktycznych, mógłby zinterpretować postanowienie wzorca umownego w zaproponowany przez siebie sposób (pismo- k. 568-580).

Na rozprawie w dniu 6 maja 2011 r. strony podtrzymały wcześniej zaprezentowane stanowiska (protokół- k. 603-603v).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Z uwagi na treść art. 380 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., art. 222 k.p.c. i art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz. U. z 2010 r. Nr 7, poz. 44), a także mając na uwadze szczególnie charakter rozpoznawanej sprawy w pierwszym rzędzie wskazać należy na motyw rozstrzygnięć niepodlegających odrębnemu zaskarżeniu zawartych w pierwszym z postanowień zapadłych na rozprawie w dniu 6 maja 2011 r. a dotyczącym:

a) oddalenia wniosku pozwanego o stwierdzenie niewłaściwości sądu i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie jako właściwemu;

b) oddalenia wniosku pozwanego o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu;

c) oddalenia wniosku pozwanego o wezwanie powoda do:

- określenia wysokości roszczenia każdego z członków grupy,
- złożenia umowy powoda z pełnomocnikiem o reprezentację powoda w postępowaniu grupowym,
- zapłacenia opłaty sądowej od pozwu.

Ad a.

Na wstępie wskazać należy, iż zarzut niewłaściwości miejscowej sądu został zgłoszony przez pozwanego w odpowiedzi na pozew z zachowaniem wymogów określonych w art. 202 zd. 1 k.p.c. Sąd nie podziela stanowiska powoda, że przedmiotowy zarzut jest spóźniony, ponieważ został podniesiony w odpowiedzi na pozew po sformułowaniu wniosku o oddalenie powództwa. Zarzut niewłaściwości sądu dającej się usunąć za pomocą umowy stron dotyczy także właściwości miejscowej innej niż wyłączna (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 czerwca 2009 r., I ACz 531/09, niepubl.). Zarzut ten podniesiony jest przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, jeżeli został sformułowany w odpowiedzi na pozew, w której nastąpiło wdanie się w spór co do istoty sprawy, także w dalszej kolejności, tj. po zajęciu stanowiska merytorycznego. Identyczny pogląd zaprezentował Sąd Najwyższy w powołanym przez pozwanego wyroku z dnia 16 lipca 2004 r. (I CK 41/04, OSNC 7-8/2005, poz. 136).

Zarzut niewłaściwości miejscowej tutejszego Sądu i wnioski o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie jako właściwemu nie mogły jednak być uznane za uzasadnione z następujących względów. Zgodnie z art. 33 k.p.c. powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału. Oddziałem przedsiębiorcy w rozumieniu art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.) jest wyodrębniona i samodzielna organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywana przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności. Z kolei, definicja oddziału instytucji kredytowej została zawarta w art. 4 ust. 1 pkt 18 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r.- Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.). W myśl ostatniego z powołanych przepisów, jest to jednostka organizacyjna instytucji kredytowej wykonująca w jej imieniu i na jej rzecz wszystkie lub niektóre czynności wynikające z zezwolenia udzielonego tej instytucji kredytowej, przy czym wszystkie jednostki organizacyjne danej instytucji kredytowej odpowiadające powyższym cechom, utworzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uważa się za jeden oddział. Powołany przepis ustanawia zasadę jednopodmiotowości wszystkich tego rodzaju jednostek jako jednego oddziału w skali całego kraju (Prawo bankowe. Komentarz, pod red. F. Zolla, Zakamycze 2005, LEX; por. R. Zdzieborski, K. Werner, Działanie instytucji kredytowej w Polsce poprzez oddział. Zagadnienia podstawowe, Monitor Prawniczy 21/2006, Legalis).

W orzecznictwie podnosi się, że z definicji zamieszczonej w art. 4 ust. 1 pkt 18 ustawy- Prawo bankowe wynika, że oddział instytucji kredytowej jest uprawniony do zaciągania zobowiązań lub nabywania praw w zakresie wynikającym z zezwolenia udzielonego instytucji kredytowej oraz przepisów prawa bankowego. Skutki czynności prawnych podjętych przez osoby działające w oddziale obciążają instytucję kredytową, z uwagi na to, że oddział instytucji kredytowej nie jest uprawniony do dokonywania tych czynności we własnym imieniu, lecz w imieniu i na rzecz instytucji kredytowej. Działania podejmowane w obrocie prawnym przez osoby czynne w oddziale instytucji kredytowej wywołują zatem skutki w postaci powstania, zmiany, ustania stosunków prawnych wyłącznie dla samej instytucji kredytowej. To instytucja kredytowa, a nie jej oddział nabywa prawa i zaciąga zobowiązania. Jeżeli zatem osoba czynna w oddziale instytucji kredytowej podejmuje działania prowadzące do zawarcia umów kredytowych i uzyskania zabezpieczenia wierzytelności wynikających z tych umów, to dochodzi do skutku czynność, której stronami

są kredytobiorcy i sama instytucja kredytowa, nie zaś oddział tej instytucji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2010 r., V CSK 74/10, LEX nr 677910).

W związku z funkcjonowaniem oddziału przedsiębiorcy (w tym banku jako instytucji kredytowej) wyodrębnieniu podlega natomiast m.in. jego firma. Zgodnie z art. 43⁶ k.c., winna ona zawierać pełną nazwę tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której oddział ma siedzibę. Przedmiot samodzielnej działalności gospodarczej oddziału może pokrywać się z przedmiotem działalności zakładu głównego lub stanowić jego wyodrębnioną fazę. Zasadzie jedności firmy oddziału przedsiębiorcy jako osoby prawnej nie sprzeciwia się używanie przez oddział dodatkowych oznaczeń odróżniających jak godło, logo lub inne oznaczenia słowne bądź obrazowe (U. Promińska w: Komentarz do art. 43⁶ kodeksu cywilnego, pod red. M. Pyziak-Szafnickiej, LEX 2009). Posługiwanie się przez danego przedsiębiorcę określoną nazwą handlową lub znakiem towarowym nie może jednak wpływać na precyzyjne jego określenie jako strony umowy, zwłaszcza wynikające wprost z jej treści. Dotyczy to również sytuacji, w której posługiwanie się danym oznaczeniem odróżniającym ma miejsce w ramach działalności gospodarczej prowadzonej przez oddział przedsiębiorcy.

W niniejszej sprawie wszystkie umowy kredytowe zostały zawarte przez członków grupy z (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. Oddziałem Bankowości Detalicznej w Ł., niezależnie od tego, czy danej umowie pozwany występował jako (...), czy też jako (...). Bez znaczenia przy tym pozostaje charakter prawny tego rodzaju oznaczeń, tzn. czy stanowią one znak towarowy, nazwę handlową, nazwę przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ pkt 1 k.c., godło, logo itd. Co istotne, wbrew twierdzeniu pozwanego, z treści umów zawartych przez konsumentów z pozwanym działającym jako (...) nie wynika, że prawem do posługiwania się tym oznaczeniem miał wyłącznie (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W., a nie Oddział Bankowości Detalicznej w Ł.. W każdej z tych umów to właśnie (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. Oddział Bankowości Detalicznej w Ł. zwany w umowie (...) występował jako jej strona. Potwierdza to także treść załączników do przedmiotowych umów, w których wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy zawierał oznaczenie jako adresata (...) Banku S.A. Biuro Kredytów Detalicznych z podaniem numeru skrzynki pocztowej, kodu pocztowego i oznaczenia Ł. jako miasta, do którego kierowana ma być korespondencja kontrahentów. Nie ma zatem podstaw do utrzymywania, że umowy kredytowe zawarte z członkami grupy w związku z ofertą pozwanego proponowaną z użyciem oznaczenia (...) nie pozostają w związku z działalnością oddziału bankowości detalicznej w Ł., ale bezpośrednio w związku z działalnością (...) Banku. Nie ulega wątpliwości, że zawieranie umów kredytowych w ramach działalności oddziału banku rodzi dla niego bezpośrednie skutki cywilnoprawne (to bank jest stroną umowy), nie oznacza to natomiast, że roszczenia z tych umów nie pozostają w związku z działalnością jego oddziału w rozumieniu art. 33 k.p.c., przy czym związek ten winien mieć charakter ścisły (por. P. Pawlonka, Oddział przedsiębiorcy w procesie cywilnym- wybrane zagadnienia, Monitor Prawniczy 13/2010, Legalis).

Nie ulega kwestii, że zawieranie umów kredytowych z konsumentami w ramach działalności oddziału bankowości detalicznej określonej instytucji kredytowej wskazuje na ścisły związek roszczeń majątkowych z tych umów z działalnością tego oddziału. Dotyczy to także sytuacji, w której w ramach działalności określonego oddziału bank posługuje się różnymi nazwami handlowymi, znakami towarowymi, godłami itp. Na gruncie rozpoznawanej sprawy, tego typu ograniczenie działalności Oddziału Bankowości Detalicznej w Ł. nie wynika również z odpisu z rejestru przedsiębiorców przedłożonego przez pozwanego.

Nie można przy tym pomijać, że w części załączonych do pozwu umów zawarte są ponadto postanowienia, w świetle których strony poddają rozstrzygnięcie sporów mogących powstać w związku z wykonywaniem umowy właściwym rzeczowo sądom powszechnym w Łodzi. W tych przypadkach pomiędzy stronami obowiązuje dodatkowo umowa o właściwość sądu (umowa prorogacyjna), o której mowa w art. 46 § 1 k.p.c. Określa ona właściwość sądów powszechnych w Łodzi nie wyłączając właściwości przemiennej wynikającej z art. 33 k.p.c. Jednocześnie więc taka umowa nie odwołuje się do sądu, „który według ustawy nie jest miejscowo właściwy”, a zatem jej znaczenie nie może być ocenione jako doniosłe (por. T. Jaworski, P. Radzimierski, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 134-135). Niezależnie od tego, w odniesieniu do roszczeń rozpoznawanych

w postępowaniu grupowym, właściwym miejscowo i rzeczowo w tym przypadku pozostaje również Sąd Okręgowy w Łodzi.

Ad b.

Z przytoczonych już powyżej względów nie można było uznać, że wniosek pozwanego o sprawdzenie wartości przedmiotu sporu został zgłoszony już po wdaniu się w spór co do istoty sprawy, a więc z naruszeniem art. 25 § 2 k.p.c. Za wystarczające w tym zakresie uznać należy zawarcie takiego wniosku w odpowiedzi na pozew bez względu na kolejność jego zamieszczenia w treści pisma. Wniosek ten nie zasługiwał jednak na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym pozew w sprawie o prawa majątkowe powinien zawierać oznaczenie wartości przedmiotu sporu. Zgodnie z art. 19 § 1 k.p.c. w sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu. Oznaczenie wartości przedmiotu sporu jest zatem warunkiem formalnym pozwu. Jej sprawdzenie może nastąpić na podstawie art. 25 § 1 k.p.c., zgodnie z którym sąd może na posiedzeniu niejawnym sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie. Stosownie do § 107 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r.- Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249 ze zm.), sprawdzenie wartości przedmiotu sporu powinno nastąpić w każdym przypadku, w którym podana wartość nasuwa uzasadnione wątpliwości, a od wartości tej zależy właściwość sądu albo wysokość opłat sądowych.

W niniejszej sprawie żądanie pozwu nie obejmuje ustalenia ścisłej wysokości szkody poniesionej przez każdego z członków grupy. Celem takiego określenia powództwa jest przesądzenie zasady odpowiedzialności pozwanego. W takim razie wartość przedmiotu sporu z natury rzeczy opierać się musi na pewnym szacunkowym i jednolitym dla wszystkich członków grupy określeniu wartości ich roszczeń. Metoda zastosowana przez powoda polega na ustaleniu średniej kwotowej wartości, o jaką została w jego ocenie zawyżona średnia rata kredytu każdego członka grupy w okresie objętym żądaniem pozwu. Tak uzyskaną kwotę powód przemnożył przez liczbę spornych umów. Uwzględniając aktualną liczbę członków grupy (867 osób) powód oznaczył ostatecznie wartość przedmiotu sporu na kwotę 3.416.836 zł. Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 2 ust. 3 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, ustawodawca pozwala rozdzielić problem odpowiedzialności pozwanego i kwestię wysokości roszczeń poszczególnych członków grupy, właśnie w przypadku roszczeń pieniężnych. Wyrok zapadły w sprawie o ustalenie odpowiedzialności pozwanego nie jest wyrokiem wstępnym, pełni natomiast rolę prejudykatu w ewentualnych późniejszych procesach o zapłatę (T. Jaworski, P. Radzimierski, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, Warszawa 2010, s. 123-124; por. uzasadnienie projektu ustawy, druki Sejmu RP VI kadencji, nr druku 1829). Ustawodawca nie wskazał żadnych szczegółowych reguł dotyczących ustalania wartości przedmiotu sporu w sprawie, w której przedmiotem sporu jest ustalenie odpowiedzialności pozwanego. Wobec tego należy tu brać pod uwagę również ratio legis wprowadzenia ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Celem ustawy jest bowiem umożliwienie dochodzenia określonych roszczeń w postępowaniu grupowym z zastosowaniem jednolitych dla całej grupy reguł procesowych, co w przypadku roszczeń pieniężnych wyraża się choćby w konieczności ich ujednoczenia (standaryzacji) (art. 2 ust. 1 ustawy; por. uzasadnienie projektu ustawy, druki Sejmu RP VI kadencji, nr druku 1829).

Określenie wartości przedmiotu sporu przez powoda opiera się na racjonalnym i łatwo sprawdzalnym kryterium średniego zawyżenia średniej raty kredytu oraz liczby spornych umów. Tym samym określenie wartości przedmiotu sporu w ten sposób uznać należy za wystarczające, ponieważ powód nie domaga się przesądzenia kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego co do kwoty. Sprawdzenie wartości przedmiotu sporu jest wobec tego niecelowe, tym bardziej, że nie są wpływa ona na kwestię właściwości rzeczowej sądu. Fakt, że na ogólnych zasadach wywiera ona wpływ na wysokość opłat sądowych nie jest natomiast wystarczającą przesłanką do sprawdzenia wartości przedmiotu sporu i przeprowadzenia dochodzenia.

Ad c.

Nie znajdowały usprawiedliwionych podstaw również wnioski pozwanego o wezwanie powoda do:

- określenia wysokości roszczenia każdego z członków grupy,
- złożenia umowy powoda z pełnomocnikiem o reprezentację powoda w postępowaniu grupowym,
- wezwanie powoda do zapłacenia opłaty sądowej od pozwu.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, pozew w przypadku roszczeń pieniężnych powinien zawierać określenie wysokości roszczenia każdego z członków grupy lub podgrup. W niniejszej sprawie przedmiotem postępowania są roszczenia majątkowe członków grupy dotyczące ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego co do zasady, bez określenia sposobu przyszłego naprawienia szkody, a w szczególności czy ma ono nastąpić przez zapłatę w pieniądzu. Jednocześnie jednak w art. 2 ust. 3 ustawy w sprawach o roszczenia pieniężne umożliwia się ograniczenie żądania do ustalenia odpowiedzialności pozwanego. W takiej sytuacji nie wydaje się konieczne, ani celowe określenie wysokości roszczenia każdego z członków grupy. W piśmiennictwie wysunięto nawet tezę, że w postępowaniu o ustalenie odpowiedzialności sąd bada tylko odpowiedzialność pozwanego za określone zdarzenie, a to czy dana osoba poniosła skutek tego zdarzenia szkodę będzie przedmiotem badania w indywidualnych postępowaniach. Skoro powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego nie zawiera żądania zasądzenia świadczeń pieniężnych, to tym samym nie obowiązuje w tym przypadku wymóg ujednoczenia roszczeń. Dlatego uznano za zaskakujące sformułowanie ustawy, zgodnie z którym to w sprawach o roszczenia pieniężne powództwo może ograniczyć się do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego. W odniesieniu do powództwo ustalających można mówić o tym, że sprawa wszczęta na skutek powództwa ma charakter majątkowy (M. Rejda w: M. Rejda, P. Pietkiewicz, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2011, s. 94-95). Brzmienie art. 2 ust. 3 ustawy wskazuje zatem na pewną niekonsekwencję ustawodawcy, który z jednej strony umożliwia wytoczenie samego powództwa o ustalenie odpowiedzialności w sprawach o roszczenia pieniężne, z drugiej zaś z charakterem pieniężnym roszczenia wiąże szereg szczegółowych wymogów i rozwiązań nie do końca adekwatnych w przypadku powództwa o ustalenie (por. np. art. 2 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 16 ust. 1, art. 21 ust. 2, art. 22).

Nie może ulegać wątpliwości, że celem uzyskania wyroku uwzględniającego powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego jest pozyskanie prejudykatu dla ewentualnych indywidualnych procesów członków grupy o zapłatę, bądź podstawy zawarcia ugody pomiędzy członkiem grupy a pozwanym. Tak rozumiane roszczenie zawarte w pozwie ma charakter pieniężny, pomimo że nie stanowi o roszczenia o zapłatę. W świetle katerycznego brzmienia art. 2 ust. 3 ustawy charakter pieniężny roszczenia jest wręcz przesłanką dopuszczalności powództwa o ustalenie. Z tej jednak racji w pozwie nie jest konieczne wskazywanie wysokości roszczenia każdego z członków grupy, a art. 2 ust. 3 stanowi wyjątek od zasady wskazania i ujednoczenia wysokości roszczeń każdego z członka grupy wynikającej z art. 2 ust. 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy.

Nawet jednak uznając, że art. 2 ust. 3 ustawy takiego wyjątku nie ustanawia i w przypadku powództwa o ustalenie odpowiedzialności pozwanego wymóg określenia wysokości roszczeń każdego z członków grupy jest aktualny, to określenie tej wysokości musi zakładać pewne ujednoczenie. Podobnie jak w każdej sprawie o roszczenie pieniężne rozpoznawanej w postępowaniu grupowym, wysokość roszczenia każdego członka grupy powinna zostać ujednoczona przy uwzględnieniu wspólnych okoliczności sprawy (art. 2 ust. 1). Powód wskazując w pozwie wartość przedmiotu sporu jednocześnie szacunkowo określił uśrednioną wysokość roszczenia każdego z członków grupy, co w rozpoznawanej sprawie odpowiada pojęciu ujednoczenia (standaryzacji) wysokości roszczeń w przypadku roszczeń pieniężnych. Powód mianowicie wyliczył średnią wartość kredytu zaciągniętego przez członków grupy na kwotę 122.234,11 CHF, średnią długość okresu, na jaki członkowie grupy zaciągnęli kredyt (338 miesięcy) oraz średnie oprocentowanie kredytów zaciągniętych przez członków grupy w dacie podpisywania przez nich umów (2,8%). Zgodnie z twierdzeniem pozwu, w okresie nim objętym pozwany pobierał oprocentowanie zawyżone o 2,09%. Powód przyjął, że członkowie grupy zaciągnęli kredyty w oparciu o równe raty oraz uwzględnił kurs franka szwajcarskiego zgodnie z tabelą kursów pozwanego w dniu sporządzania pozwu. Następnie powód przedstawił wyliczenie, zgodnie z

którym po uwzględnieniu powyższych danych szacunkowa wartość średniego zawyżenia rat kredytów w odniesieniu do jednej umowy za cały okres objęty pozwem wynosi 6.471, 28 zł.

W ocenie Sądu, tak oszacowana wartość średniego zawyżenia rat kredytów spełnia wymóg wskazania wysokości roszczenia każdego z członków grupy w sprawie, której przedmiotem jest jedynie kwestia samej odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Wymaganie od powoda, aby w takiej sytuacji podał wysokość roszczenia każdego z członków grupy wypaczałoby sens postępowania grupowego w tej sprawie.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 ustawy do pozwu należy dołączyć m.in. umowę reprezentanta grupy z pełnomocnikiem, określającą sposób wynagrodzenia pełnomocnika. Powód załączył do pozwu pełnomocnictwo udzielone przez reprezentanta grupy adw. H. R. oraz adw. I. G. z Kancelarii (...) spółki komandytowej w W., substytucję udzieloną adw. S. Ż. przez adw. H. R., a także umowę zawartą pomiędzy reprezentantem grupy a kancelarią (...) spółką komandytową w W. reprezentowaną przez adw. H. R. o prowadzenie postępowania w niniejszej sprawie. Do umowy załączono również aneks, którego przedmiotem są szczegółowe warunki wynagradzania kancelarii. W ocenie Sądu powód poprzez przedłożenie przedmiotowych dokumentów spełnił warunek załączenia do pozwu umowy reprezentanta grupy z pełnomocnikiem, określającą sposób wynagrodzenia pełnomocnika. Wprawdzie umowa o prowadzenie postępowania w sprawie została zawarta z kancelarią adwokacką prowadzoną w formie spółki komandytowej, a nie z pełnomocnikiem, to należy mieć dodatkowo na względzie, że do pozwu załączono pełnomocnictwo udzielone przez reprezentanta grupy wskazanym w nim imiennie adwokatowi. Zawarcie umowy o prowadzenie postępowania w sprawie z kancelarią prowadzoną w formie spółki handlowej, a nie wprost z pełnomocnikiem wykonującym zawód adwokata w ramach tej spółki, któremu towarzyszy udzielenie pełnomocnictwa adwokatowi jest zgodne z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawa o adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188 ze zm.). Podobnie jak w przypadku zespołu adwokackiego, umowę z klientem zawiera osoba reprezentująca kancelarię adwokacką lub spółkę, o której mowa w art. 4a ust. 1, natomiast klient udziela pełnomocnictwa adwokatowi (art. 25 ust. 1 w zw. z art. 37 ustawy - Prawo o adwokaturze). Zgodnie z art. 4a ust. 1 ustawy - Prawo o adwokaturze adwokat wykonuje zawód w kancelarii adwokackiej, w zespole adwokackim oraz wymienionych w tym przepisie spółkach. W myśl art. 4a ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy do spółkami tymi są także spółka komandytowa lub komandytowo-akcyjna, w której komplementariuszami są adwokaci, radcowie prawni, rzecznicy patentowi, doradcy podatkowi lub prawnicy zagraniczni wykonujący stałą praktykę na podstawie przepisów ustawy z dnia 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Nie powinno wobec tego budzić wątpliwości, że adwokaci mogą reprezentować strony w postępowaniu przed sądem w sprawach cywilnych, tak samo jak wykonywać wszelkie inne czynności z zakresu pomocy prawnej pełniąc zawód w formach określonych w art. 4a ust. 1 ustawy - Prawo o adwokaturze (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., III CSK 245/07, LEX nr 475438).

Dlatego też załączenie do pozwu umowy reprezentanta grupy o prowadzenie postępowania grupowego zawartej ze spółką komandytową stanowiącą formę prawną wykonywania zawodu adwokata i związane z nią udzielenie pełnomocnictwa konkretnemu adwokatowi wykonującemu zawód w tej spółce należy uznać za spełnienie wymogu formalnego pozwu w postaci dołączenia do pozwu umowy reprezentanta grupy z pełnomocnikiem w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Aneks do tej umowy zawarty przez jej strony, tj. kancelarię adwokacką prowadzoną w formie spółki komandytowej i reprezentanta grupy, określający sposób wynagrodzenia należnego na rzecz kancelarii prowadzonej w formie spółki spełnia zatem również formalny wymóg określenia w umowie sposobu wynagrodzenia pełnomocnika. Zbędne jest natomiast badanie, jakie ostatecznie będzie honorarium poszczególnych pełnomocników będących adwokatami wykonującymi zawód w spółce komandytowej, co winno wynikać z umowy tej spółki i wewnętrznych uzgodnień wspólników. Tym samym bezprzedmiotowe jest wzywianie powoda do złożenia umowy o reprezentację w postępowaniu grupowym.

Z racji tego, że sama ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym uprawnia powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów do bycia reprezentantem grupy, nie jest konieczne wykazanie przez rzecznika, że został umocowany przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego do zawarcia umowy z pełnomocnikiem i wytoczenia powództwa. Zgodnie z art. 40 ust. 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów

(Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.), rzecznik konsumentów jest bezpośrednio podporządkowany staroście (prezydentowi miasta). Obowiązujące przepisy, w tym przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 223, poz. 1458 ze zm.), ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.), ani ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zm.) nie uzależniają jednak możliwości wytoczenia przez rzecznika powództwa, w tym powództwa w postępowaniu grupowym, od uzyskania uprzedniego zezwolenia organu zwierzchniego. Wynika to już z art. 42 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, który umożliwia rzecznikowi wytaczanie powództw na rzecz konsumentów. W tym zakresie rzecznik nadal zachowuje autonomię decyzyjną. Wytaczanie powództw na rzecz konsumentów jest bowiem jego uprawnieniem, a nie obowiązkiem. Podejmując decyzję o wytoczeniu powództwa rzecznik powinien przeanalizować szereg aspektów danej sprawy, w tym ryzyko oddalenia powództwa (Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, pod red. C. Banasińskiego i E. Pionka, LexisNexis 2009, s. 585).

Powyższe uwagi należy odnieść także do możliwości zawarcia przez rzecznika umowy z pełnomocnikiem o reprezentowanie go w postępowaniu grupowym, która wiąże się z podjęciem decyzji o wytoczeniu powództwa w postępowaniu grupowym.

Należy mieć zresztą na względzie, iż zgodnie z art. 2.2 załączonej do pozwu umowy z tytułu prowadzenia postępowania po stronie kancelarii nie powstają żadne roszczenia finansowe wobec reprezentanta, ani też Urzędu Miasta Stołecznego W.. W świetle treści aneksu do umowy, obowiązek uiszczenia wynagrodzenia na rzecz kancelarii spoczywa wyłącznie na członkach grupy. Jak trafnie podnosi powód, samo zawarcie umowy z kancelarią nie powoduje powstania po stronie reprezentanta grupy żadnych zobowiązań finansowych. Odrębną kwestią jest tutaj kwestia poniesienia kosztów procesu, co wiąże się jednak z samym wytoczeniem powództwa, a nie zawarciem umowy. Problematyka repartycji tych kosztów pomiędzy reprezentantem grupy i członkami grupy nie jest uregulowana w ustawie. Należy przyjąć, że w tym zakresie ustawodawca kierował się ogólnym założeniem, że stosunki pomiędzy reprezentantem grupy i jej członkami powinny zostać uregulowane samodzielnie przez zainteresowane podmioty w drodze umowy (P. Grzegorzczak, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka, LexisNexis 2011, s. 39 i n., s. 90; A. Tomaszek, Pełnomocnik powoda w polskim postępowaniu grupowym, Monitor Prawniczy 12/2010, Legalis; pkt III uzasadnienia projektu ustawy, druk Sejmu RP VI kadencji, nr druku 1829).

Wezwanie powoda do zapłacenia opłaty sądowej od pozwu nie było uzasadnione z następujących względów. Reprezentantem grupy w niniejszym postępowaniu jest Miejski Rzecznik Konsumentów w W.. Zgodnie z art. 96 ust. 1 pkt 7 i 11 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.) powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w sprawach dotyczących praktyk ograniczających konkurencję oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, a także w sprawach dotyczących ochrony indywidualnych interesów konsumenta nie ma obowiązku uiszczenia kosztów sądowych. W pozwie powód powołał się na przepis art. 96 ust. 1 pkt 7 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych jako podstawę zwolnienia go od kosztów sądowych w sprawie, natomiast w dalszych pismach procesowych jako podstawę zwolnienia wskazywał art. 96 ust. 1 pkt 11 ustawy. Zdaniem pozwanego, żaden z powołanych przepisów nie stanowi podstawy do zwolnienia od kosztów sądowych rzecznika konsumentów jako powoda w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu grupowym.

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie podstawą zwolnienia rzecznika konsumentów jako reprezentanta grupy od kosztów sądowych stanowi art. 96 ust. 1 pkt 11 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zgodnie z art. 24 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Komentatorzy wskazują, że zbiorowy interes konsumentów musi być odnoszony do obecnych, przyszłych, jak też potencjalnych konsumentów (K. Kohutek, M. Sieradzka, Komentarz do art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, LEX 2008). W aktualnie

rozpoznawanej sprawie roszczenie pozwu zmierza do uzyskania ochrony konsumentów w postępowaniu grupowym poprzez ustalenie odpowiedzialności kontraktowej pozwanego w związku z nienależytym wykonywaniem umów kredytowych zawartych z konsumentami-członkami grupy. Oznacza to, że w istocie przedmiotem ochrony prawnej, która ma zostać udzielona konsumentom w niniejszym postępowaniu jest ochrona ich indywidualnych interesów jako stron poszczególnych umów kredytowych. Stanowisko to prezentowane jest także w piśmiennictwie (M. Rejda, P. Pietkiewicz, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2011, s. 115, 147, 269; T. Jaworski, P. Radzimierski, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 491; odmiennie M. Sieradzka, Komentarz do art. 4 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, LEX 2010, która wskazuje na nieobowiązujący już przepis art. 111 § 1 pkt 4 k.p.c. jako stanowiący podstawę zwolnienia od kosztów sądowych poprzez odesłanie do przepisów o prokuratorze wynikające z art. 63⁴ k.p.c.).

Dla niniejszego postępowania nie jest natomiast celowe rozstrzygnięcie, czy uprawnione jest wykluczenie a limine zbiegu podstaw zwolnienia rzecznika od kosztów wynikających z art. 96 ust. 1 pkt 7 in fine i art. 96 ust. 1 pkt 11 ustawy. Chodzi o sytuację, gdzie praktyka naruszająca indywidualne interesy określonych konsumentów stanowi jednocześnie naruszenie zbiorowego interesu wszystkich konsumentów rozumianego jako interes publiczny, np. w zakresie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, czy sprzeczności z dobrymi obyczajami jako nieuczciwej praktyki rynkowej (art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym- Dz. U. Nr 171, poz. 1206). W niniejszej sprawie jednak podstawa faktyczna nie obejmuje wprost problematyki stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Powód tylko pośrednio wskazuje na określone postępowanie pozwanego odnoszone do wykonywania umów kredytowych opartych na wzorcach umownych, możliwość zakwalifikowania spornej klauzuli jako niedozwolonej i zakres informacji udzielanych członkom grupy, zmierzając jednak wyłącznie do ustalenia, że pozwany w stosunku do nich ponosi odpowiedzialność kontraktową z tytułu nienależytego wykonania tych umów. Tym samym powództwo zmierza do uzyskania ochrony interesów poszczególnych konsumentów jako członków grupy.

Wniosek pozwanego o odrzucenie pozwu z uwagi na brak zdolności sądowej reprezentanta grupy podlegał oddaleniu z następujących względów.

Zdolność sądowa w rozumieniu art. 64 k.p.c. jest w istocie pojęciem wieloznacznym. Zdolność sądową strony postępowania cywilnego określa się jednak przede wszystkim jako jej przymiot pozwalający na przeprowadzenie z jej udziałem jako strony ważnego procesu. Zdolność procesowa to zdolność do uczestniczenia w czynnościach procesowych w sposób czynny lub bierny. Z reguły zdolność sądowa i procesowe związane są ze zdolnością prawną i zdolnością do czynności prawnych jako ich atrybuty. Zdolność sądowa przysługuje albo nie przysługuje podmiotowi w danej kategorii spraw, wobec czego nie może być uznana za cechę podzielną. W nauce prawa postępowania cywilnego posiadanie zdolności sądowej nie jest w szczególności uzależnione, czy powiązane z terytorialnym zakresem kompetencji określonego podmiotu (M. Sychowicz w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1-366. Tom I, pod red. K. Piaseckiego, C.H. Beck 2010, Legalis; W. Broniewicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2006, s. 135 i nast.; W. Broniewicz, Zdolność sądowa w postępowaniu cywilnym, Nowe Prawo 5/1966, s. 575 i nast.; W. Broniewicz, Zdolność sądowa i zdolność arbitrażowa a zdolność prawna, ZNUŁ 99/1978, s. 93 i nast.; por. M. Sychowicz, Zmiany w kodeksie postępowania cywilnego dotyczące zdolności sądowej, Przegląd Sądowy 3/1993, s. 29 i nast.; M. Jędrzejewska, Problemy wynikające z regulacji zdolności sądowej w kodeksie postępowania cywilnego, Przegląd Sądowy 10/1993, s. 44 i nast.; M. Sawczuk, Zdolność sądowa według kodeksu postępowania cywilnego, Nowe Prawo 11-12/1969, s. 1662 i nast.; S. Włodyka, Zdolność sądowa i procesowa w nowym ustawodawstwie cywilnym, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 5/1966, s. 145 i nast.; A. Harla, Zdolność sądowa w świetle obowiązujących przepisów prawnych, Studia Prawnicze 3-4/1986, s. 307 i nast.).

Zdolność sądowa rzecznika konsumentów w postępowaniu grupowym została mu przyznana wprost w art. 4 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, tj. w sprawach o ochronę konsumentów. Treść powołanych przepisów koresponduje w tym zakresie z treścią art. 42 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 63³ k.p.c., zgodnie z którymi w sprawach o ochronę konsumentów oraz ochronę interesów

konsumentów powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli. To właśnie przepisy o charakterze prawnoprocesowym stanowią o zdolności sądowej rzecznika konsumentów i jego pozycji procesowej. W pozostałym zakresie, zwłaszcza na gruncie prawa administracyjnego i prawa pracy status, szczegółowy zakres i tryb funkcjonowania rzecznika konsumentów winny być dekodowane z uwzględnieniem treści szeregu innych aktów prawnych, w tym powołanych już ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym i ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Istotne są w tym zakresie również postanowienia statutów i regulaminów organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego (zob. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, pod red. C. Banasińskiego i E. Pionka, LexisNexis 2009, s. 578). Powołane akty prawne nie uzależniają zdolności sądowej rzecznika konsumentów w postępowaniu cywilnym np. od tego, czy występuje on wyłącznie na rzecz konsumentów z obszaru jego działania. Akceptując to zapatrywanie należałoby uznać, że rzecznik konsumentów jako reprezentant grupy w postępowaniu grupowym posiada zdolność sądową, gdy wytacza powództwo na rzecz konsumentów zamieszkałych na obszarze jego działania i utraci ją w przypadku, gdy po dokonaniu ogłoszenia o wszczęciu postępowania do grupy przystąpią konsumenci z innych powiatów lub miast (art. 11-13 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym). Wówczas sąd byłby zmuszony do częściowego odrzucenia pozwu, pomimo że uprzednio zapadło prawomocne orzeczenie o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym. Takie rozwiązanie klóci się z potrzebą dokonania racjonalnej wykładni przepisu art. 4 ust. 2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym.

Kwestia zdolności sądowej reprezentanta grupy w postępowaniu grupowym wiąże się również z problematyką jego statusu prawnego w tym postępowaniu. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy, procesowe relacje między reprezentantem grupy i członkami grupy zostały uregulowane na zasadzie subrogacji, polegającej na tym, iż reprezentant grupy prowadzi postępowanie w imieniu własnym, ale na rzecz wszystkich członków grupy. Członkowie grupy nie są stroną w postępowaniu grupowym (pkt III uzasadnienia projektu ustawy, druki Sejmu RP VI kadencji, nr druku 1829).

W literaturze opracowanej dotychczas na gruncie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym wskazuje się, że reprezentant grupy jest stroną w znaczeniu procesowym, zaś członkowie grupy są stronami w znaczeniu materialnym (M. Sieradzka, Komentarz do art. 4 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, LEX 2010; T. Jaworski, P. Radzimierski, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 25-26, 149-151; P. Grzegorzczak, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka, LexisNexis 2011, s. 59). Stroną w znaczeniu materialnym jest podmiot, którego dotyczy konkretna norma prawna. Natomiast stroną w znaczeniu procesowym jest podmiot, który występuje w danym procesie we własnym imieniu w charakterze powoda lub pozwanego. Zwykle strona w znaczeniu materialnym jest równocześnie stroną w znaczeniu procesowym. Wyjątkiem w tym zakresie jest np. właśnie podstawienie procesowe. Podstawą do wyróżnienia stron w znaczeniu procesowym i materialnym jest zatem przepis ustawy. W przypadku postępowania grupowego przepisem takim jest art. 4 ust. 1 i 3 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Nie ma podstaw do dalszego uzależniania możliwości przydania reprezentantowi grupy możliwości bycia stroną w postępowaniu (w znaczeniu formalnym) od nieokreślonych w ustawie, w dużej mierze przypadkowych czynników, takich jak np. miejsca zamieszkania członków grupy, czyli stron postępowania w znaczeniu materialnym.

Co do uprawnień rzecznika konsumentów jako reprezentanta grupy do występowania w sprawie to wynikają one także z umowy zawartej z członkami grupy, w której wyrażają oni zgodę na to, aby był on reprezentantem grupy w danym postępowaniu. Ponieważ ustawa nie zawiera w tym względzie ograniczeń, można przyjąć, że zgodnie z zasadą swobody umów (art. 353¹ k.c.) członkowie grupy mogą powierzyć funkcję reprezentanta grupy rzecznikowi konsumentów z dowolnego miasta lub powiatu na terenie kraju. Rzecznik konsumentów jest uprawniony, a nie zobowiązany do bycia reprezentantem grupy i jeżeli wyrazi zgodę na przyjęcie tej funkcji to dla dalszego postępowania nie będzie mieć znaczenia kwestia zakresu terytorialnego jego działania.

Z kolei zagadnienie subrogacji procesowej wiąże się z szerszą problematyką legitymacji procesowej w postępowaniu cywilnym. O legitymacji procesowej mowa jest wówczas, gdy chodzi o szczególną kwalifikację pozwalającą na

wystąpienie z powództwem przez określony podmiot albo przeciwko niemu. Legitymację procesową posiadają nie tylko podmioty objęte działaniem normy indywidualno-konkretnej przytoczonej w powództwie, ale także m.in. podmioty podstawione w ich miejsce oraz wskazane w szczególnym przepisie ustawy. Podstawienie procesowe jest przypadkiem zastępstwa procesowego i ma miejsce w sytuacji, gdzie dany podmiot posiada uprawnienie, czyli legitymację do wystąpienia we własnym imieniu w charakterze strony procesowej zamiast podmiotu objętego działaniem normy prawnej przytoczonej w powództwie. Podstawienie to może mieć charakter bezwzględny albo względny. Podstawienie procesowe bezwzględne (subrogacja procesowa) oznacza, że wyłącznie podmiot podstawiony zachowuje legitymację procesową. Podstawienie procesowe względne (substytucja) istnieje natomiast wówczas, gdy zarówno podmiot podstawiony, jak i podmiot objęty działaniem przytoczonej w powództwie normy posiada legitymację procesową. Zasadniczo każde podstawienie procesowe następuje na podstawie przepisu ustawy. Polskie prawo postępowania cywilnego nie zna przypadków jego powstania z mocy oświadczeń woli stron (W. Broniewicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2006, s. 135 i nast.; W. Broniewicz, Podstawienie procesowe, ZNUŁ 31/1963, s. 145 i nast.).

W doktrynie nie ma dotychczas zgody co do tego, czy w istocie legitymacja reprezentanta grupy w postępowaniu grupowym jest przykładem subrogacji procesowej. Podnosi się bowiem, że zasadniczą cechą subrogacji jest to, iż przyznanie legitymacji formalnej podmiotowi podstawionemu oznacza jednocześnie, że ta legitymacja formalna została odjęta podmiotowi zastępowanemu. Tymczasem w sytuacji występowania w charakterze reprezentanta grupy jednego z jej członków, pozostałym członkom tej grupy legitymacja wcale nie zostaje odjęta. Z kolei w przypadku występowania rzecznika konsumentów w roli reprezentanta grupy należy raczej mówić o szczególnej legitymacji niemającej charakteru prywatnego, lecz publicznego. Uprawnienie do bycia powodem w tym przypadku nie ma żadnego materialnego związku z prywatnymi roszczeniami, które są dochodzone w postępowaniu grupowym (M. Rejdak w: M. Rejdak, P. Pietkiewicz, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2011, s. 112 i nast.). W doktrynie zaprezentowano jednak również pogląd, że w przypadku wytoczenia powództwa przez reprezentanta grupy w imieniu własnym i na rzecz wszystkich członków grupy zachodzi podstawienie procesowe bezwzględne, tj. subrogacja procesowa. Członkom grupy nie przysługuje zatem samodzielna legitymacja procesowa do dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym. Ten przypadek subrogacji procesowej jako pierwszy w polskiej procedurze ma swoje umocowanie w oświadczeniach woli członków grupy, a nie w ustawie (T. Jaworski, P. Radzimierski, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 147 i nast.).

Mając na uwadze brzmienie art. 4 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz treść cytowanego powyżej pkt. III uzasadnienia projektu ustawy, przyjąć należy, iż wolą ustawodawcy było uregulowanie statusu reprezentanta grupy na zasadzie subrogacji procesowej wynikającej z ustawy. Rzecz bowiem w tym, że to art. 4 ust. 1 i 3 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym ustanawia w tym postępowaniu subrogację procesową reprezentanta grupy. Oświadczenia woli członków grupy są natomiast niezbędne do tego, aby postępowanie to mogło zostać zainicjowane jako grupowe (podobnie P. Grzegorzczak, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka, LexisNexis 2011, s. 59, przypis 155).

Podobnie zatem jak w przypadku zdolności sądowej, podstawą legitymacji procesowej reprezentanta grupy jest przepis ustawy, który nie uzależnia posiadania tych przymiotów od spełnienia dalszych, bliżej nieokreślonych kryteriów. Dotyczy to także rzecznika konsumentów, który jako reprezentant grupy ma zdolność sądową i legitymację procesową do wystąpienia z powództwem o ochronę konsumentów w postępowaniu grupowym wynikające wprost z art. 4 ust. 1-3 ustawy.

Rozstrzygając o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym (certyfikacja) Sąd zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 1 ust. 1-2 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, postępowanie to jest sądowym postępowaniem cywilnym w sprawach, w których są dochodzone roszczenia jednego rodzaju, co najmniej 10 osób, oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Ustawa ma zastosowanie w sprawach o roszczenia o ochronę

konsumentów, z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny oraz z tytułu czynów niedozwolonych, z wyjątkiem roszczeń o ochronę dóbr osobistych.

Przesłankę jednorodzaowości roszczeń należy rozumieć w ten sposób, że żądania z nich wynikające są wspólne dla wszystkich członków grupy. Powództwo obejmować musi zatem żądanie udzielenia ochrony prawnej w ten sam sposób dla wszystkich członków grupy. Kwestia związku faktycznego zachodzącego pomiędzy roszczeniami winna uwzględniać, jak jest on rozumiany na gruncie instytucji współuczestnictwa procesowego materialnego i formalnego w świetle art. 72 k.p.c. Sama podstawa faktyczna powództwa stanowi natomiast podstawowy (wyjściowy) zespół faktów uzasadniających roszczenie (por. Komentarz do art. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym pod red. K. Piaseckiego, C.H.Beck 2010, Legalis; P. Grzegorzczak, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Ogólna charakterystyka, LexisNexis 2011, s. 48). Ta sama podstawa faktyczna powództwa ma miejsce, gdy uzyskanie ochrony prawnej wiąże się z identyczną sytuacją bądź zdarzeniem. Natomiast o takiej samej podstawie faktycznej mowa jest wówczas, gdy roszczenia wywodzone są jedynie z podobnych sytuacji i zdarzeń, co odpowiada pojęciu jednakowej podstawy faktycznej będącej elementem współuczestnictwa formalnego. W uzasadnieniu projektu ustawy (druk Sejmu RP, nr druku 1829) wprost wskazuje się korzystanie z usług jednego banku jako przykład jednakowej podstawy faktycznej powództwa.

W niniejszej sprawie powództwo obejmuje roszczenia zmierzające do uzyskania ochrony konsumentów poprzez ustalenie odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego o charakterze kontraktowym, tj. z tytułu nienależytego wykonania umów kredytowych zawartych z członkami grupy. Należało wobec tego rozważyć, czy tak sformułowane roszczenie i podstawa faktyczna powództwa spełnia przesłanki określone w art. 1 ust. 1 i 2 ustawy. Należy od razu nadmienić, że bezspornie kryterium odpowiedniej liczebności grupy zostało w niniejszej sprawie spełnione. Poprzez złożenie do akt postępowania umów kredytowych zawartych przez każdego z konsumentów powód udowodnił, a nie tylko uprawdopodobnił przynależność członka do grupy w rozumieniu art. 16 ust. 1 ustawy.

Punktem wyjścia do określenia zakresu znaczeniowego pojęcia sprawy o ochronę konsumentów winno być odwołanie się do definicji konsumenta zawartej w art. 22¹k.c. (T. Jaworski, P. Radzimierski, Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 74 i cytowane tam orzecznictwo). Zgodnie z tym przepisem, za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, kierowane przeciwko przedsiębiorcy. Oznacza to jednocześnie, że w pojęciu sprawy o ochronę konsumentów mieści się także ustalenie odpowiedzialności kontraktowej, związane z kwestią niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania w rozumieniu art. 471 k.c. W tym wypadku chodzić będzie o nienależyte wykonanie zobowiązań wynikających z czynności prawnych w postaci umów konsumenckich (M. Sieradzka, Komentarz do art. 1 ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, LEX 2010).

Zdaniem powoda, roszczenia każdego z członków grupy powstały w tym samym czasie, w związku z tymi samymi okolicznościami (te same zmiany na rynku kapitałowym tego samego parametru finansowego, tj. LIBOR 3M CHF), które powinny prowadzić do takiego samego obniżenia oprocentowania każdego z kredytów zaciągniętych przez zaangażowanych w niniejszy spór konsumentów. W sprawie bezspornie zachodzi zróżnicowanie sytuacji członków grupy w zakresie okoliczności takich jak np. data zawarcia umowy, kwota kredytu, wysokość oprocentowania w dniu umowy. Nie może to jednak wpływać na ocenę jednakowości podstawy faktycznej powództwa, tzn. uznania jej za taką samą w odniesieniu do każdego z członków grupy. Podstawa faktyczna powództwa obejmuje przy tym twierdzenie, że mechanizm umowny determinujący zmianę oprocentowania we wszystkich umowach był identyczny, a umowy były zawierane w ramach oferowania wszystkim konsumentom identycznej usługi finansowej, tj. kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (CHF). Należy podkreślić, że w rozpoznawanej sprawie chodzi o umowy zawierane z wykorzystaniem tego samego wzorca umownego obejmującego sporną klauzulę dotyczącą oprocentowania kredytów oraz ich problem ich nienależytego wykonywania w stosunku do poszczególnych członków grupy w zakresie zmiany oprocentowania kredytu.

Tak zakreślona podstawa faktyczna powództwa wskazuje na to, że roszczenia członków grupy oparte są tu na takiej samej, a nie tej samej, podstawie faktycznej. Nienależyte zdaniem powoda wykonywanie poszczególnych

umów kredytowych przez pozwanego stanowi podobne zdarzenia prawne, z którymi w świetle art. 471 k.c. może wiązać się odpowiedzialność odszkodowawcza. Nie można zgodzić się z pozwanym, że elementy stanu faktycznego różnicujące sytuację członków grupy w relacji z pozwanym są na tyle istotne, że wyłączają nawet jednakowość podstawy faktycznej powództwa. Pozwany zwrócił też uwagę na problemy dowodowe, jakie mogą wiązać się z ustalaniem sposobu rozumienia spornej klauzuli przez każdego z członków grupy. Jednak wbrew twierdzeniu pozwanego, to jak dany członek grupy interpretował sporną klauzulę umowną nie wpływa na tożsamość podstawy faktycznej powództwa, a sygnalizowane przyszłe problemy dowodowe nie mogą przesądzać o dopuszczalności samego postępowania grupowego. Na obecnym etapie postępowania nie można bowiem rozważać, czy określona w pozwie podstawa faktyczna i zgłoszone wnioski dowodowe wystarczają do uwzględnienia powództwa. Istotne jest to, czy może być w tej sprawie prowadzone postępowanie grupowe, którego celem jest wyeliminowanie konieczności prowadzenia szeregu indywidualnych procesów przez poszczególnych konsumentów. Powód wykazał w wystarczającym stopniu istnienie przesłanek dopuszczalności postępowania grupowego, a pozwany w dalszym jego toku ma możliwość podjęcia obrony merytorycznej przed żądaniem pozwu. W tym stanie rzeczy nie sposób również mówić o nadużyciu przez powoda instytucji postępowania grupowego.

Z przytoczonych względów orzeczono o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym.